

מסורת הש"ס

(א) [ענין פי' רש"י חגיגה יג: ובימלא ג: ובימנלה כה], (ב) ע"ז ג. ד. א. (ג) צ"ק ג. ע"ש, (ד) שבת ז: [ועל כ.ב.], (ה) [שם], ו' לשל ו: ולקמן קה, ו' שבת ו. קח. ועל ו. יב: לקמן טו: ודף לה, (ח) [ע"י ויקרי רש"יט, ט] ודף ג. א. י ע"ד לע"פ:

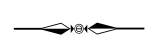
תורה אור השלם

- ומשלם לשלשין אל קניו להאבדיו לא יאחר לשלשאו אל קניו ולקמן לו: דברים ז י
- וְשִׁמְרֶתָ אֶת הַמִּצְוָה וְאֵת הַדִּקְּוִים וְאֵת הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אֲנִי מִצְוֶה הַיּוֹם לְעִשְׂוֹתָם: דברים י א
- וְיַעֲבֹר יְיָ עַל קִנּוֹ וְיִקְרָא יְיָ אֶל רֹחֲמֵ וְתִתֵּן אֶרֶץ אֲפִים וְרֵב חֶסֶד וְאֱמֻנָה: שמות לד ו

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה קורמי יקום לשלם אחרים: קוראמי נמי (ב) ד"ה הכא איכא וכו' שמי אמות היקף כ"ל ומינת היכר נמקח: (ג) תוס' ד"ה או דילמא וכו' לא שרי להרחיק אלא כדי ראשה: (ד) ד"ה טור וכו' ונתן בו עמוד גמול: (ה) ורמב" ד' ומיעטז הוי מיעטז ודבא נמי האי: (ס) ד"ה והא דמי וכו' גבי יתר. כ"ג דף ו ע"ג בד"ה וכו' מילא:

גליון הש"ס

גמ' וכל דירה שתשמישה לאויר. לעיל דף טו ע"א וע' בדרכי דף ס ע"ג וזכרנו יונה: תוס' ד"ה והא"י כו'. דארתניה צריך למעט מודה הוא דמן התורה מחגי. ע"ל דף ו ע"א מ"ה רב אמר:

מוסף רש"י

כביכול. נלמד בהקד"ה כנלסם שיכול להלמד זו כן (ומגילה כא. ובשני יומא ז: וחגיגה יב.). היום לעשותם. געולם הוה, ולא למחר לעשותם. דלמי יכול לעשותם געולם הוה (ע"ז ג.) דלון מלת לעמיד (שם ד.). למחר לקבל שכרם. געולם הוה (דברים ז יא.). ארך אף מבטיע ליה. אך אף משמע מאריך ריגו וממתיק מליפסע. אך אפים משמע שני נרונים, אחת של טובה ואחת של רעה (ב"ק ג.). ארך אפים לצדיקים. מלשם שער טוב ללמנה. ארך אפים לרשעים. מליפסע ממן ללמנה (שם). ובכל דירה וכו' יתר מילת סאתים אסור. דלאו דירה הוא דעל כחורו לו דל שם (ועיל שם). אם היה דרך רה"ר מפסקתן. שאין שם דרך אלא בין הפסין (ועיל ב.) יסלקנה לצדיקין. דלמי דרסמ רצים ומבטלי

שמשים ומעריב. שחורות לשון שחרית. כעורב לשון ערצית: עורב אכזרי על בניו כדכתיב (תהלים קמו) לבני עורב אשר יקראו והקצ"ה מוזמן להן ימושים ונכנסין לתוך פיהן: קורמי. ירקום. לינשא אחרינא (ה) גמי לח כי עקרת להווא רכיכא דלית ביה וטחני ליה ועדדי ריפתא

באל"ף צי"ת דר' מכיר מללמיו: אל פניו. של הקצ"ה ודומה לו כמשאוי לפניו: ולא למחר לעשותם. שלאחר מיתה לעמיד לבוא אם צא לקיים מצות אינו מועיל דמי שטרם צערי שצת יאכל בשבת כדלמחר צמס' ע"ז ט): **אפים**. משמע פנים בין שחוקות בין ועומות אפים שחוקות מאריך ומלחר לצדיקים לעמיד לבא ואפים ועומות מאריך לרשעים ומלחר פורענותם לעו"כ: צור ופסין. רוחצ הצור עם חלל היקף הפסין הרחוקין שמי אמות: או דילמא צור. לחודיה שרי צבית סאתים לגד הרחקת צ' אמות: אדם נותן עיניו בצורו. ואם צא ללמוד מכאן היתר למקום אחר מן הצור הוא למד והרי אינו אלא צית סאתים הלכך אע"פ שהוקף יותר על כן לא אחי למישרי קרפף יותר מצית סאתים דעלמא שלא הוקף לדירה: או דילמא צמחילמו אדם נותן עיניו. ואם צא ללמוד מכאן היתר למקום אחר מן המחילה ילמוד הלכך אחי למישרי צעלמא יותר מצית סאתים אי שרית הכא: לא אמרו להרחיק. ההיקף לגד צית סאתים של רוחצ הצור אלא שמי אמות: אריך וקטין. ק' על ג' דהו סאתים כחלר המשכן לר' יהודה אע"פ שאינו מרובע מותר וכלגד שלא יחא צין ארכו ורחצו יותר מצית סאתים ולר"ש צעינן מרובע כדלמחר צהדיא צית סאתים על צית סאתים דהוי שצעים אמה ושיינים על שצעים אמה ושיינים כדלמחר צהלי פירקין (ד' ג.). קטין קלר צרחצו: כל אויר. אף על פי שאינו מקורה אם תשמישו לדירת אדם לכניסה וליציאה תמיד: וכל דירה. שהיא מכוסה בגג והיא עשויה לשמירת אויר שחוה לה: **בתנינ'**. גמ' חייבין עליה: אלמא אמו רצים ומבטלי מחילה: **הכא איכא סס ד' מחילות**. שיש שמי אמות (ה) היכר היקף דופן לכל רוח: **י' סולמא דלור**. סלע הר גבוה סביב לעלות

דיר וסחר מוקצה וחצר אפילו בית חמשת כורים ובית עשרת כורים מותר * וכל דירה שתשמישה לאויר כגון בורגנין שבשדות בית סאתים מותר יתר מבית סאתים אסור: **בתנינ'** * ר' יהודה אומר אם היה דרך רשות הרבים מפסקתן יסלקנה לצדיקין וחכמים אומרים ^א אינו צריך: **גמ'** * רבי יוחנן ור' אלעזר דאמרי תרווייהו כאן הודיעך כוחן של מחיצות כאן וסבירא ליה ^א והאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן ירושלים אילמלא דלתותיה ננעלות בלילה חייבין עליה משום רשות הרבים אלא כאן ולא ס"ל ורמי דר' יהודה אדר' יהודה ורמי דרבנן אדרבנן * דתניא יתר על כן א"ר יהודה מי שהיו לו שני בתים משני צידי רשות הרבים עושה לו לחי מכאן ולחי מכאן או קורה מכאן וקורה מכאן וגושה וגותן באמצע אמרו לו אין מערבין רשות הרבים בכך קשיא דר' יהודה אדרבי יהודה קשיא דרבנן אדרבנן דר' יהודה אדרבי יהודה לא קשיא התם דאיכא שתי מחיצות מעלייתא הכא ליכא שתי מחיצות מעלייתא דרבנן אדרבנן [נמי] לא קשיא הכא איכא שם ארבע מחיצות התם ליכא שם ד' מחיצות א"ר יצחק בר יוסף א"ר יוחנן ארץ ישראל אין חייבין עליה משום רה"ר יתיב רב דימי וקאמר ליה להא שמעתא א"ל אביי לרב דימי מ"ט

דיר וסחר מוקצה וחצר אפילו בית חמשת כורים ובית עשרת כורים מותר * וכל דירה שתשמישה לאויר כגון בורגנין שבשדות בית סאתים מותר יתר מבית סאתים אסור: **בתנינ'** * ר' יהודה אומר אם היה דרך רשות הרבים מפסקתן יסלקנה לצדיקין וחכמים אומרים ^א אינו צריך: **גמ'** * רבי יוחנן ור' אלעזר דאמרי תרווייהו כאן הודיעך כוחן של מחיצות כאן וסבירא ליה ^א והאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן ירושלים אילמלא דלתותיה ננעלות בלילה חייבין עליה משום רשות הרבים אלא כאן ולא ס"ל ורמי דר' יהודה אדר' יהודה ורמי דרבנן אדרבנן * דתניא יתר על כן א"ר יהודה מי שהיו לו שני בתים משני צידי רשות הרבים עושה לו לחי מכאן ולחי מכאן או קורה מכאן וקורה מכאן וגושה וגותן באמצע אמרו לו אין מערבין רשות הרבים בכך קשיא דר' יהודה אדרבי יהודה קשיא דרבנן אדרבנן דר' יהודה אדרבי יהודה לא קשיא התם דאיכא שתי מחיצות מעלייתא הכא ליכא שתי מחיצות מעלייתא דרבנן אדרבנן [נמי] לא קשיא הכא איכא שם ארבע מחיצות התם ליכא שם ד' מחיצות א"ר יצחק בר יוסף א"ר יוחנן ארץ ישראל אין חייבין עליה משום רה"ר יתיב רב דימי וקאמר ליה להא שמעתא א"ל אביי לרב דימי מ"ט

מחילות (שם ובשני שבת ז.). כאן הודיעך כוחן של מחיצות. כאן הודיעך חכמים כמה גדול כחן של מחילות, דלא מוטלין שום קביעת רצים (ועיל ב.). ירושלים וכו' חייבין עליה משום רה"ר. ירושלים רה"ר שלה מסוין משער לשער ומפולג ויש בה דיעות ששים ריבוא ורוב שש עשרה אמה, ואילמלא שנועלין דלחומיה צל לילה חייבין עליה בשבת משום רה"ר, אלא ננעלות משהא לה כחצר של רצים ומערבין את כולה וכל זמן שיש עירוב היא כמלתא ולא מחייבי עליה, וזה נמי אמרינן פסקי כמלתא (קה) דירושלים כמלתא היא (ועיל א) וא: דעיר של רצים היא שאוכלטין רכנס באין לה, אלא כעשוי דלחומיה ננעלות לאו רה"ר, שאינה כדגלי מדנה, שהוא דרך פתוח כל שעה (קטן ספ.). יתר על כן אמר ר' יהודה. לעיל מיניה איירי בננוה עלייה מצינ לבית שנשני צדי רה"ר וכן גשרים המפולשין לרה"ר, דשבי ר' יהודה לנעלויל מומיה משום פי תקרה יורד וסותם, צנחק כל גגות העיר (לקמן לה). וקאמר בצרייתא יתר על כן אפילו היכי לליכא פי תקרה, הואיל ואיכא שתי מחילות מעלייתא, מחילת הים מכאן ומחילת בית השני מכאן, קמי תתקנתא פורתא (ועיל א).

עושיין פסין פרק שני עירובין

כב.

ארך אפים צדיקים ורשעים. אפים שחוקות מאריך ללדיקים עד לעמיד וזעומות לרשעים ומלחר פורענותם עד לעולם הבא וגם זה לטובה שיש להם שחות לחזור בתשובה כדמשמע בחלק (סנהדרין ד' קיא). דהוי נמי לטובה [ע' תוס' צ"ק נ: ד"ה ארך]:

אין דלמא בור בלא פסין קאמר. פירוש ופסין לא יהו מרוחקין מן הצור אלא כדי ראשה ורובה של פרה אצל אין לפרש דפסין נמי אי צעי מרחיק עד צית סאתים מדקלמרי' צסמוך אי הכי מלי צינייהו צין לר"ש צין לר' יהודה ולפי זה טובא איכא צינייהו דר' שמעון לא שרי (ה) אלא להרחיק כדי ראשה ורובה של פרה ור' יהודה ממיר עד צית סאתים אלא ודאי גס ר' יהודה לא שרי להרחיק אלא כדי ראשה ורובה של פרה אע"ג דלדס נותן עיניו בצורו ולא צמחילא אין להמיר יומר: **בור** ופסין קאמר. והא דלמר צפרקין (ד' כה). קרפף יומר מצית סאתים וצנה (י) עמוד גבוה י' ורמז ד' מיעטו ה"ג האי צור למח לא הוי מיעטו וי"ל דהתם צמחילות טובות אצל צפסין לא המירו צין אלא צית סאתים:

והא א"ר יוחנן ירושלים אילמלא דלתותיה. ואם תלמר שאני ירושלים דהוה רחצה שש עשרה אמות

ופסין ליכא אלא י"ג ושלש וי"ל הואיל ויהי לירושלים צורת הפתח דחשיב כמחילה כדלמר צפ"ק (ד' יא). ואם יש לו צורת הפתח א"ל למעט לא היה לרצים דבקעי לבטל המחילה ואפילו לרצ * דלמתייה כריך למעט מודה הוא דמן המורה מהני מדע דהא פיהא מתרת כנלאים אפילו יותר מעשר ולפי פירוש אחר דפירשתי (ד' א) גבי יתר (ה) על כן נישא:

חייבין עליה משום רשות הרבים. וא"ת כיון דמסקינן דרבי

יוחנן סבר ליה כרבי יהודה אמאי חייבין עליה משום רשות הרבים אלא אית ליה שמי מחילות דלזורייתא וי"ל דירושלים היתה מפולשת מארבע דגדין ומייבין עליה משום רה"ר לעומד צלמנע הפילוס לליכא מחילה: **קשיא** דרבי יהודה אדר' יהודה. קא סלקא דעמיא דמקשה דלרבי יהודה שלש מחילות דלזורייתא ולחי וקורה משום מחילה אלאמא לא אמו רצים ומבטלו מחילה דאי שמי מחילות דלזורייתא לא הוה פריך מניי ומשי קסבר שמי מחילות דלזורייתא אי נמי אפילו קסבר שלש מחילות דלזורייתא לא אמו רצים ומבטלי מחילה שמי מחילה שלימות:

דרבנן אדרבנן נמי לא קשיא. הוה מלי לשנויי דרבנן לא פליגי אדרבי יהודה אלא מדרבנן אצל מדלזורייתא מודו ליה:

אילימא

עראי. מוקצה, מקום גבוה הוא שנעשה מוקצה מן רה"ר ומן הכרמלית, והללו יש בהן ריח כמו הבקעה, כדנתן הוליוכוהו לעיר אחרת ונתנהו בדיר או בסחר, ואמרינן גזירה הילוך דדיר וסחר אטו הילוך דבקעה. קרפף הוא כעין כותלים בלא קירור, והיא נקראת מילוסא או חצר (ה). וכל שתשמישה לאויר. כגון בורגנין בית (סאתים מותר). יתר מבית סאתים אסור. או פשוטה היא. מתני' ר' יהוד' אמר אם היה דרך הרבים מפסקתה יסלקנה לצדיקין, והחכמים אומרים אינו צריך. ר' יוחנן ור' יצחק דאמרי תרווייהו כאן הודיעך כחן של מחיצות, שאע"פ שמפסיקין אותן העוברים והשבים כמו רשות הרבים שיש שם מחיצות נעשה (ברשות היחיד. וקאשקין ר' יוחנן אמר כאן וסבירא ליה, והאמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן ירושלם אילמלא דלתותיה ננעלות בלילה חייבין עליה משום רשות הרבים, והנה ירושלם הרי היא מוקפת חומה שהיא חומה מעליא, וא"ר יוחנן אילולי שולחנותיה ננעלות בלילה ואין מפסיק בה משום כך היא כרשות היחיד, אבל אילו לא היו דלתותיה ננעלות, כיון שמפסיקין אותה דרך הרבים כרשות הרבים היא וותרת רשות הרבים בה, ומחיצותיה אינן מועילות בה. אלא כאן ולא סבירא ליה. ככאן הנוסחאות מתחלפות. אמר ר' יוחנן ארץ ישראל אין חייבין עליה משום רשות הרבים. אמר ליה רב דימי מאי טעמא

עין משפט ונר מצוה

כ א מ"י פט"ו מה' שנת ה' [א] ד (ה) ופ"י"ד ה' [א] סגמ לאון סה טור ש"ע א"ח ס' שנת סעף א:

כא ב מ"י פ"יו מה' שנת הלכה לג:

רב ניסים גאון

רבא אמר במי שמתאכזר על בניו כעורב. עיקר דיליה מיהא דכותב ולבני עורב אשר יקראו. וזה הדבר ידוע הוא כי העורב יושב את אפתוחיו כל זמן שעדיין לא העלו אברה. ולאחר שתעלה עליון אברה ותן משהירין הוא חוזר אליהן. וכותב נמי מי יכין לעורב צידו. ובכתובות בפרק נערה שנתחתה הקשו ועורבא בעי בניה, והכתיב לבני עורב אשר יקראו. לא קשיא אמר בחיוראי והא באוכמי.

רבינו חננאל

במי שמשכימן ומעריבין עליהן בבחמ"ד. רבה אמר במי שמתוחרין פניהם עליהן כעורב. רבא אמר במי שמתאכזר על בניו כעורב. כדכר אדא בר אבהו דכר הוה אויל בי רב הוה אמהר ליה דביתוהו וניקין מאי אעביד להו, הוה אמר לה איכא קורמי באגמא. פי' ירקות שדה באגם יאכלו מהם. אשר אנכי מצוה היום לעשות, ולא היום לקבל שכרם כו'. ארך אפים לצדיקים ולרשעים כו'. מתני' ר' יהודה אומר עד בית סאתים כו'. איבעיא להו ר' יהוד' בור ופסין קאמר או דילמא בור בית סאתים וזולתי פסין קאמר. אדם עינו כבורו ולא גזר דילמא אחי לטלטלין בקרפף דעלמא יתר מבית סאתים, או דילמא עינו כמחיצותו, שהן הפסין וכיון שהם יתר מבית סאתים גזר פסין אטו קרפף. מאי ת"ש כמה הן מקורבין כדי ראשה ורובה של פרה, וכמה יהו רחוקין מן הבאר, אפי' כוריים מותר כו'. ר' יהוד' אומר בית סאתים מותר כו'. ר' שמעון בן אלעזר אומר באר שהוא בית סאתים אינו מותר להרחיק מבאר אלא כדי ראשה ורובה של פרה. מדתני ר' שמעון בן אלעזר אומר בור בית סאתים על בית סאתים, מכלל דר' יהוד' ברא ופסין בית סאתים קאמר. ודחינן לא ר' יהוד' נמי בור בלא פסין קאמר, ובבור ארוך וצר פליגי, ר' שמעון בן אלעזר בעי ארכו כרחב, ור' יהוד' לא חוש כלל.

אמר ר' שמעון בן אלעזר כל אויר שתשמישה לבית דירה כגון דיר וסחר ומוקצה וחצר אפילו עשרת כורים מותר. פי' דיר כדנתן הכונס צאן לדיר, ותנן בעינין מעשר בחמה כונסן לדיר. שהו, כגון רחבה שעושין אחורי העיירות ומקיפין אותה להכניס פירות וכיוצא בהן

כמו הוליוכוהו כדנתן הוליוכוהו לעיר אחרת ונתנהו בדיר או בסחר, ואמרינן גזירה הילוך דדיר וסחר אטו הילוך דבקעה. קרפף הוא כעין כותלים בלא קירור, והיא נקראת מילוסא או חצר (ה). וכל שתשמישה לאויר. כגון בורגנין בית (סאתים מותר). יתר מבית סאתים אסור. או פשוטה היא. מתני' ר' יהוד' אמר אם היה דרך הרבים מפסקתה יסלקנה לצדיקין, והחכמים אומרים אינו צריך. ר' יוחנן ור' יצחק דאמרי תרווייהו כאן הודיעך כחן של מחיצות, שאע"פ שמפסיקין אותן העוברים והשבים כמו רשות הרבים שיש שם מחיצות נעשה (ברשות היחיד. וקאשקין ר' יוחנן אמר כאן וסבירא ליה, והאמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן ירושלם אילמלא דלתותיה ננעלות בלילה חייבין עליה משום רשות הרבים, והנה ירושלם הרי היא מוקפת חומה שהיא חומה מעליא, וא"ר יוחנן אילולי שולחנותיה ננעלות בלילה ואין מפסיק בה משום כך היא כרשות היחיד, אבל אילו לא היו דלתותיה ננעלות, כיון שמפסיקין אותה דרך הרבים כרשות הרבים היא וותרת רשות הרבים בה, ומחיצותיה אינן מועילות בה. אלא כאן ולא סבירא ליה. ככאן הנוסחאות מתחלפות. אמר ר' יוחנן ארץ ישראל אין חייבין עליה משום רשות הרבים. אמר ליה רב דימי מאי טעמא

(ה) אולי כוונתו לרבי הש"ס דצ"צ דף סו המוכר את ביתו לא מכר אלא מילוקא של חצר